

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства
Кафедра фізичної географії та картографії



“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
Олександр ГОЛОВКО

2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ВСТУП ДО ФАХУ

рівень вищої освіти	<u>бакалавр</u>
галузь знань	<u>01. Освіта,</u> <u>10 Природничі науки</u>
спеціальність	<u>014.07. Середня освіта (Географія),</u> <u>106 Географія</u>
освітня програма	<u>Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота,</u> <u>Географія, природознавство та спортивно-туристська робота,</u> <u>Географія рекреації та туризму,</u> <u>Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток,</u> <u>Картографія, геоінформатика і кадастр,</u> <u>Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів</u>
вид дисципліни	<u>обов'язкова</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2022 / 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму
Протокол № 9 від «30» серпня 2022 року,

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

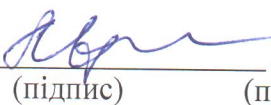
Катерина Юріївна СЕГІДА, д. геогр. н., доцент, професор кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства

Валентина Григорівна КЛИМЕНКО, к. геогр. н., доцент кафедри фізичної географії та картографії

Світлана Іванівна РЕШЕТЧЕНКО, к. геогр. н., доцент, доцент кафедри фізичної географії та картографії

Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства
Протокол № 9 від «26» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри

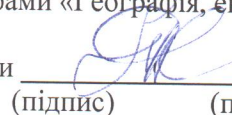

(підпис)

Людмила НЕМЕЦЬ
(прізвище та ініціали)

«26» серпня 2022 р.

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота»

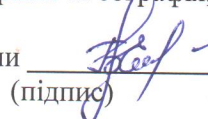
Гарант освітньо-професійної програми


(підпис)

Наталія ГУСЕВА
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота»

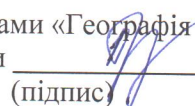
Гарант освітньо-професійної програми


(підпис)

Катерина БОРИСЕНКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Географія рекреації та туризму»

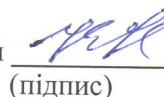
Гарант освітньо-професійної програми


(підпис)

Юлія ПРАСУЛ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток»

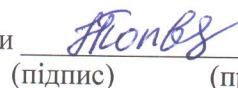
Гарант освітньо-професійної програми


(підпис)

Катерина КРАВЧЕНКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Картографія, геоінформатика і кадастр»

Гарант освітньо-професійної програми


(підпис)

Наталія ПОПОВИЧ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів»

Гарант освітньо-професійної програми


(підпис)

Світлана РЕШЕТЧЕНКО
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 7 від «29» серпня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії


(підпис)

Олександр ЖЕМЕРОВ
(прізвище та ініціали)

«29» серпня 2022 р.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Вступ до фаху» складена відповідно до освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів за спеціальностями 014.07 Середня освіта (Географія) за освітньо-професійними програмами «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота» та «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота» та 106 Географія, освітньо-професійними програмами «Географія рекреації та туризму», «Картографія, геоінформатика і кадастр», «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток», «Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів уявлення про географію як науку, навчальну дисципліну і спеціальність, предметне поле її спеціальних та галузевих теорій, структуру сучасної географії, історію становлення і розвитку географії як науки, місце географії у сучасному світі та роль географа у прикладних дослідженнях.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є забезпечити засвоєння знань про об'єкт, предмет, сучасну структуру та розвитку географії як науки; роль географічної освіти у сучасному світі, компетентності сучасного географа; - дати основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань за освітніми програмами спеціальностей; - навчити самостійно планувати й здійснювати самостійну й індивідуальну роботу з географічних дисциплін; користуватися методичним апаратом підручників і навчальних посібників з географії.

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	1-й
Лекції	
32 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	6 год.-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
56 год.	108 год.

1.6. Заплановані результати навчання: формування загальних та фахових компетентностей:

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною як усно, так і письмово.

ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку

предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

СК 8. Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані(у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати.

СК 11. Здатність працювати в колективах виконавців, у тому числі в міждисциплінарних проектах.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

РН 1. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.

РН 2. Знати і розуміти основні види географічної діяльності, їх поділ.

Через систему знань та умінь:

Знання: основні історичні етапи розвитку предметної області; концепти природничих, суспільних і точних наук в обсязі, необхідному для засвоєння географічних дисциплін; об'єкт і предмет вивчення сучасної географії, структуру системи географічних наук, місце географії в системі наук; методи географічних досліджень; внесок видатних географів у розвиток науки; історію розвитку географії як науки, та історію розвитку географічної думки; особливості освітньої системи в Україні, вимоги державного стандарту підготовки бакалаврів, практичні географічні компетентності; основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань за освітніми програмами «Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток», «Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів», «Картографія, геоінформатика і кадастр», «Географія рекреації та туризму» (спеціальності 106 Географія) та освітньо-професійними програмами «Географія, економіка та краєзнавчо-туристична робота», «Географія, природознавство та спортивно-туристська робота» (спеціальності 014.07.Середня освіта (Географія));

Уміння: збирати обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук, діяльності міжнародних організацій для забезпечення стійкого розвитку, сучасної географічної освіти для стійкого розвитку в Україні та інших країнах світу; аналізувати освітньо-професійні програми та форми організації навчального процесу в закладах освіти країни.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Географічна освіта

Лекція 1-2. Історія розвитку географічної освіти. Географічні наукові школи. Історія географічної освіти. Витоки за античних часів. Географія стародавнього світу. Відкриття та вчені. Великі географічні відкриття. Географічні дослідження та освіта Середньовіччя. Географія XX ст. Німецька географічна школа. Французька географічна школа. Американська географічна школа. Сучасні географічні школи: напрямки, вчені, надбання. Дефініція поняття «географія», його трансформація та сучасне розуміння.

Лекція 3. Місце географії в сучасному світі. Роль географічної освіти у сучасному світі. Міжнародний географічний союз та місце географії у вирішенні глобальних проблем людства. Дефініція поняття «географія», його трансформація та сучасне розуміння. Галузі географії. Компетентності сучасного географа та їхні відповідність потребам ринку праці. Особливості географічної освіти провідних освітніх систем світу.

Лекція 4. Освітня система в Україні. Нормативно-правова база освіти. Особливості української географічної освіти. Особливості навчального процесу в Україні та світі. Досвід США та країн Європи. Бакалаврські та магістерські програми за спеціальністю Географія та Середня освіта (Географія). Закон України про освіту. Методичні рекомендації МОН

України щодо викладання географії. Інші законодавчі документи, що регламентують освітню діяльність.

Лекція 5. Освітньо-кваліфікаційна характеристика та компетентнісний підхід до її формування. Освітньо-професійна програма та навчальний план. Засоби діагностики якості підготовки фахівців та державна атестація. Форми організації навчального процесу в університеті. Структура навчального плану та його складові. Контрольні заходи та методи їх проведення. Тестування та його види і особливості. Організація навчання студента та структура навчального кредиту. Тестування та його види і особливості.

Лекція 6. Система освіти та її складові. Аналіз навчальних програм для учнів 1-11 класів «Географія» за академічним і профільним рівнем стандарту.

Тема 2. Сучасні напрями географічної науки та освіти

Лекція 7. Фізична географія, моніторинг і кадастр природних ресурсів: основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань. Методологічні основи фізичної географії, моніторингу і кадастру природних ресурсів. Компетентності фахівця за освітньою програмою. Місце сучасного географа у вирішенні проблем раціонального природокористування та охорони природи, моніторингу довкілля, кадастру природних ресурсів; володіння сучасними геоінформаційними технологіями. Організація науково-дослідної роботи. Нормативно-правове забезпечення природоохоронної діяльності. Прикладне значення фізико-географічних досліджень.

Лекція 8. Картографія, геоінформатика і кадастр: основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань. Методологічні основи картографії, геоінформатики і кадастру. Сучасні концепції та ключові теорії в галузі картографії, геоінформатики і кадастру. Компетентності фахівця за освітньо-професійною програмою. Місце сучасного фахівця у галузі картографії, геоінформатики і кадастру у вирішенні проблем сьогодення. Організація науково-дослідної роботи. Соціальний запит та сучасні виклики.

Лекція 9. Економічна, соціальна географія та регіональний розвиток: основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань. Методологічні основи економічної та соціальної географії. Інструментарій науки. Основні поняття та категорії. Сучасні концепції та ключові теорії в галузі соціальної, економічної географії, регіоналістики. Компетентності фахівця за освітньою програмою. Місце сучасного економ географа у вирішенні проблем регіонального розвитку. Соціальний запит та сучасні виклики. Прикладне значення суспільно-географічних досліджень.

Лекція 10. Географія рекреації та туризму: основні поняття, сучасні концепти, задачі та виклики, застосування практичних знань. Методологічні основи географії рекреації та туризму. Інструментарій науки. Основні поняття та категорії. Сучасні концепції та ключові теорії географії рекреації та туризму. Компетентності фахівця за освітньою програмою. Місце сучасного фахівця у галузі географії рекреації та туризму у вирішенні проблем сьогодення. Соціальний запит та сучасні виклики.

Тема 3. Географічна освіта та наука для сталого розвитку

Лекція 11-13. Основи географічних наукових досліджень. Поняття про наукові дослідження та науково-дослідну роботу. Види і форми. Роль науково-дослідної роботи у формуванні професійних компетентностей географів. Методологія наукового дослідження. Інформаційне забезпечення наукових досліджень. Джерела даних для географічного дослідження. Поняття бази даних, вимоги до її формування. Інформаційно-пошукові системи. Програма географічного дослідження. Методи інформаційного забезпечення. Методи аналізу емпіричних даних географічних досліджень. Основні етапи географічних досліджень. Поняття про наукові публікації: класифікації, структура, види наукових статей.

Поняття про наукометричні бази, їх перелік, пошук та вибір видань, які відповідають напряму досліджень. Цитування як вимірник затребуваності дослідження та його результатів. Поняття про impact-фактор, H-індекс, показники Source Normalized Impact per Paper (SNIP) та SCImago Journal Rank (SJR). Поняття про академічних плагіат, наукову етику та моральні принципи.

Лекція 14-15. Освіта для стійкого розвитку: значення та місце географії як інтегративної дисципліни. Витоки ідей освіти для стійкого розвитку. Діяльність міжнародних організацій з питань забезпечення стійкого розвитку. Якісна освіта як одна із 17 цілей сталого розвитку 2030.

Лекція 16. Особливості впровадження освіти для стійкого розвитку в країнах світу. Потенціал географії для забезпечення освіти для стійкого розвитку. Особливості діяльності Міжнародного географічного союзу. Люцернська «Декларація про географічну освіту для сталого розвитку». Міжнародній хартії географічної освіти. Географічна освіта для стійкого розвитку в Україні.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб.	інд.	с. р.		л	с	лаб.	інд.	с. р.
Тема 1. Географічна освіта	40	12	8			20	40	2	2			36
Тема 2. Сучасні напрями географічної науки та освіти	40	8	12			20	40	2	2			36
Тема 3. Географічна освіта та наука для сталого розвитку	40	12	12			16	40	2	2			36
Усього годин	120	32	32			56	120	6	6			108

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1-2	Географічна освіта та наука: становлення, розвиток, сучасний стан і перспективи	4	1
3-4	Освітня система в Україні: нормативна база, структура, проблеми та перспективи. Основні компетентності в сучасній географічній освіті	4	1
5	Освітні системи країн світу та місце в них фізичної географії, моніторингу і кадастру природних ресурсів, картографії, геоінформатики і кадастру	4	1
6	Освітні системи країн світу та місце в них економічної та соціальної географії, геоурбаністики, регіоналістики та країнознавства	4	1
7	Освітні системи країн світу та місце в них географії рекреації та туризму	4	

8	Освіта для стійкого розвитку: місце географії як інтегративної дисципліни	4	
9	Слідом за річчю ('Following the thing') або «Встановлення зв'язку» ('Making the connection') (презентація)	4	2
10	Характеристика цілій сталого розвитку (презентація)	4	
	<i>Разом</i>	<i>32 год.</i>	<i>6 год.</i>

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми та види роботи (самостійно ознайомитися з теоретичним матеріалом, підготувати тези основних питань відповідних розділів), форма контролю	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1	Ознайомитися з особливостями географічних знань у Стародавній Греції, Стародавньому Римі, у середньовіччі (в Європі й арабському світі). Обговорення на семінарському занятті	7	14
2	Ознайомитися з нормативними документами забезпечення якості освіти в Україні Обговорення на семінарському занятті	7	14
3	Ознайомитися з методологічними основами економічної, соціальної географії та регіонального розвитку Обговорення на семінарському занятті	7	13
4	Ознайомитися з методологічними основами фізичної географії, моніторингу і кадастру природних ресурсів Обговорення на семінарському занятті	7	13
5	Ознайомитися з методологічними основами географії рекреації і туризму Обговорення на семінарському занятті	7	13
6	Ознайомитися з основами наукових географічних досліджень Обговорення на семінарському занятті	7	13
7	Ознайомитися з діяльністю міжнародних організацій у галузі забезпечення освіти для стійкого розвитку Обговорення на семінарському занятті	7	13
8	Підготовка до поточної та підсумкової контрольної роботи	7	15
	<i>Разом</i>	<i>56 год.</i>	<i>108 год.</i>

6. Індивідуальне завдання

Не передбачено.

7. Методи навчання

Методи навчання: лекції з презентаціями, семінарські заняття, самостійна робота студентів згідно з програмою курсу.

Заняття проводяться дистанційно із застосуванням платформ для відеоконференцій Google Meet (Zoom, Cisco Webex) відповідно до Закону України № 2102-IX від 24 лютого 2022 року «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»» у зв'язку з воєнним станом, оголошеним на території України через збройну агресію Російської Федерації проти України; за умов адаптивного карантину в Каразінському університеті може проводитися навчання у формі змішаного або дистанційного.

За умов дистанційного навчання: семінарські заняття, написання контрольної та залікової роботи в ZOOM, Google Meet, Google-Drive.

Серед методів навчання переважають:

- пояснювально-ілюстративні;
- репродуктивні;
- проблемного викладу;
- частково-пошукові.

8. Методи контролю

Контроль знань і умінь студентів – невід’ємна складова педагогічного процесу та форма зворотного зв’язку при вивченні навчальної дисципліни «Вступ до фаху». Використовуються наступні види контролю: 1) поточний; 2) підсумковий.

Поточний контроль – контроль рівня знань та вмінь у процесі навчання, який проводиться на лекціях, семінарських заняттях. Його види та форми:

- усне опитування (індивідуальне, комбіноване, фронтальне),
- участь в обговоренні та дискусії;
- тестове опитування та письмовий контроль.

9. Схема нарахування балів

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль, самостійна робота та індивідуальне завдання								Разом	Залік	Сума	
ТЕМА 1		ТЕМА 2				ТЕМА 3		Контрольна робота, передбачена навчальним планом	60	40	100
C1-2	C3-4	C5	C6	C7	C8	C9	C10				
4	4	4	4	4	4	8	8				

C 1, C 2, ... – семінарське заняття

Семінарське заняття – 4 бали:

- доповіді за темами – 2 балів;
- відповіді на запитання – 1 бал.
- участь у дискусії – 1 бал.

Контрольна робота, передбачена навчальним планом – 20 балів:

- питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 4 *5 бали.

Підсумкова (залікова) робота – 40 балів:

- тестові завдання – 10 балів
- завдання на розкриття сутності понять – 12 балів;
- питання, що передбачають розгорнуті відповіді – 2*9=18 балів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
	залік
90 – 100	зараховано
80-89	
70-79	
60-69	
50-59	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література:

Основна

1. Вступ до географії: навчальний посібник / Л.М. Булава. – Полтава: ПДПУ імені В.Г.Короленка, 2010. – 32 с.
2. Вступ до фаху: географія і суспільство: навч. посіб. / І.В. Гукалова, Д.С. Мальчикова. – Стереотип. вид. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2017. – 268 с.
3. Гришанков Г. Е. Вступ до фізичної географії. Предмет і метод./ Г.Е. Гришанков – К., 2001. – 249с.
4. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 444 с.
5. Кравець О.М. Конспект лекцій з дисципліни «Вступ до фаху» (для студентів 1 курсу всіх форм навчання напряму підготовки 6.020107 «Туризм») [Текст] / О. М. Кравець; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 98 с.
6. Мезенцев К. В. Проблеми та перспективи української суспільної географії ХХІ століття <http://www.academia.edu/2548348>
7. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії: навч.посібник. / Г.М. Мешко. – К.-Академвидав, 2010. – 200 с.
8. Немець Л. М. Сучасна соціальна географія: аналіз стану, проблеми та перспективи / Л. М. Немець // Часопис соціально-економічної географії випуск 13(2). – 2012. – с. 14-20.
9. Немець Л. М. Місце суспільної географії у підготовці фахівців спеціальності «Науки про Землю» / Л. М. Немець, К. Ю. Сегіда, Н. В. Гусєва, Л. В. Ключко // Від географії до географічного країнознавства: еволюція освітньо-наукових ідей та пошуків (до 140-річчя започаткування географії у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича) : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 11-13 жовтня 2016 р.). – Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2016. – С. 111-113.
10. Немець Л. М. Суспільна географія: сучасні виклики, реалії, перспективи / Л. М. Немець // Регіон 2018: стратегія оптимального розвитку. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 8 – 9 листопада 2018 р.). – Харків, 2018. – с. 37-42
11. Немець Л.М. Сучасна суспільна географія: реалії, виклики, досвід змін у науці та освіті / Л. Немець, К. Сегіда, Є. Телебенєва, Л. Ключко // Суспільна географія: наукові традиції та сучасні виклики: матеріали Всеукраїнського наукового семінару, присвяченого 110-літтю від народження доктора географічних наук, професора О. Т. Ващенко (м. Львів, 13 грудня 2018 р.) / [відп. ред. проф. О. Шаблій]. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – С. 65- 69.
12. Олійник Я. Б. Проблеми розвитку сучасної географічної освіти в Україні / Я. Б. Олійник // Сучасні проблеми розвитку географічної освіти і науки в Україні : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 26-28 листопада 2015 р.) / Київ, нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : ЦОП «Глобус», 2015. – С. 3-5.
13. Топчієв О. Г. Методологічні проблеми та трансформації в сучасній соціально-економічній географії / О. Г. Топчієв, В. В. Яворська // Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки, випуск 1(16), 2011. – <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/8119>
14. Топчієв О. Г. Методологічні трансформації предметної області вітчизняної географії / О. Г. Топчієв // Українська географія: сучасні виклики : збірник наукових праць у 3-х томах. Т. 1. – К. : Прінт-Сервіс, 2016. – 235 с.
15. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії: Підручник. – Одеса: Астропринт, 2009. – 544 с.
16. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методика: навчальний посібник. – Одеса, 2005. – 632 с.
17. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – Вид. 3-тє, перероб. і доп. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 168 с.

18. Шаблій О.І. Основи суспільної географії: Підручник: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – С. 102.
19. Шищенко П. Г. Чому географічна освіта має свою міжнародну Хатію / П. Г. Шищенко, Н. В. Мунич, О. Ю. Дмитрук // Сучасні проблеми розвитку географічної освіти і науки в Україні : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 26-28 листопада 2015 р.) / Київ, нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : ЦОП «Глобус», 2015. – С. 5-8.

Допоміжна

1. Багров М.В. Статус, місія і перспективи географії: Про сучасні підвалини давньої науки / М.В. Багров, Л.Г. Руденко, І.Г. Черваньов// Український географічний журнал. – 2010 - №2. – С. 5-13.
2. Гавриленко О. П. Методологія наукових досліджень / О.П. Гавриленко. К.: Ніка-Центр, 2008. – 172 с.
3. Жупанський Я.І. Історія географії в Україні / Я.І. Жупанський. - Видання 2-ге. – К., 2006. – 276 с.
4. Топчієв О.Г. Методологічні трансформації і сучасні парадигми в географії // Український географічний журнал. – 2010. – № 2. – С. 22-25.
5. Маринич О.М. Структура географічної науки та її сучасний стан в Україні [Текст] / О.М. Маринич // УГЖ. – 1993. - № 1.- С.
6. Олещенко В. Географічна наука на межі століть [Текст] / В. Олещенко // Краєзнавство. Географія. Туризм. 2000. - №16.- С. 8-11.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Географіка (Географічний портал) <http://geografica.net.ua/>
2. Географічний портал. - <http://geosite.com.ua/index/0-66>
3. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України - <https://mon.gov.ua/ua>
4. Закон України «Про освіту» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Глобальні цілі сталого розвитку
<https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>